

IJTIMOY EMOTSIONAL YONDOSHUVLAR ASOSIDA BO'LAJAK PEDAGOGLARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHNING METODIK MODEL

Muminova Munajat Yuldashevna

CHDPU mustaqil izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20666384>

Annotatsiya

Ushbu maqola bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishga qaratilgan metodik modelni taqdim etadi. Tadqiqot ijtimoiy-emotsional yondashuvlarni asos qilib olgan holda, pedagogik ta'lim samaradorligini oshirish yo'llarini o'rganadi. Taklif etilayotgan model bo'lajak o'qituvchilarda samarali muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. U turli ta'lim muhitlarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu ish pedagogika faniga amaliy yechimlar bilan hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Kommunikativ kompetentlik, ijtimoiy emotsional yondoshuvlar, bo'lajak pedagoglar, metodik model, metodikani takomillashtirish, pedagogik ta'lim, rivojlantirish, ta'lim sifati.

Abstract

This article presents a methodological model aimed at improving the development of communicative competence among future pedagogues. The research explores ways to enhance the effectiveness of pedagogical education, based on socio-emotional approaches. The proposed model serves to form effective communication skills in future teachers. It focuses on developing competencies necessary for successful activity in various educational environments. This work contributes to pedagogical science with practical solutions.

Keywords: Communicative competence, socio-emotional approaches, future pedagogues, methodological model, methodology improvement, pedagogical education, development, educational quality.

Аннотация

Данная статья представляет методическую модель, направленную на совершенствование методики развития коммуникативной компетентности будущих педагогов. Исследование изучает пути повышения эффективности педагогического образования, основываясь на социально-эмоциональных подходах. Предлагаемая модель служит формированию эффективных коммуникативных навыков у будущих учителей. Она ориентирована на развитие компетенций, необходимых для успешной деятельности в различных образовательных средах. Эта работа вносит вклад в педагогическую науку практическими решениями.

Ключевые слова: Коммуникативная компетентность, социально-эмоциональные подходы, будущие педагоги, методическая модель, совершенствование методики, педагогическое образование, развитие, качество образования

Kirish

So'nggi yillarda ta'lim tizimida bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishga qaratilgan islohotlar jadal sur'atlarda amalga oshirilmoqda. Zamonaviy jamiyat va mehnat bozori talablari nafaqat chuqur fan bilimlari, balki yuqori darajadagi kommunikativ kompetentlikka ega, ijtimoiy-emotsional jihatdan yetuk mutaxassislarni talab

etadi. Pedagogik faoliyatda samarali muloqot qilish, o'quvchilar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatish, ularning emotsional holatini tushunish va boshqarish pedagogning muvaffaqiyatli faoliyatining asosiy shartlaridan biridir. Shu bois, bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishga ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarni integratsiya qilish dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi.

Kompetentlikka asoslangan yondoshuv ta'limning barcha bosqichlarida keng qo'llanilmoqda, chunki faqatgina bilim berish emas, balki ularni turli vaziyatlarda amaliy qo'llash qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi [1]. O'zbekiston Respublikasida ta'lim sifatini oshirish maqsadida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda, jumladan, 2024-yil 21-iyundagi Prezident qarori bilan 2025-2026-o'quv yilidan boshlab umumiy o'rta ta'lim maktablarida Ijtimoiy-emotsional ta'lim (IET) metodologiyalari bosqichma-bosqich joriy etilishi belgilangan [4]. IET o'quvchilarning o'z-o'zini anglash, o'z-o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni o'rnatish ko'nikmalari va mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi beshta asosiy ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan [4, 5]. Bu yondoshuv ta'lim tizimining tezkor rivojlanishi sharoitida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va o'qitish metodlarining zarurligini ko'rsatadi [3].

Xalqaro miqyosda ham Ijtimoiy-emotsional ta'limga katta e'tibor qaratilmoqda; masalan, 2022-yil 11-martda uchinchi Xalqaro IET kuni nishonlandi, bu global tashabbus ta'lim muassasalari va jamoalarni ijtimoiy-emotsional o'rganishning ahamiyatini nishonlashga chorladi [2]. Ushbu tadqiqot bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional yondoshuvlar asosida rivojlantirishning takomillashtirilgan metodik modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqot natijalari pedagogik ta'lim tizimida kommunikativ kompetentlikni shakllantirish jarayonini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Kommunikativ kompetentlik zamonaviy ta'lim paradigmasining markaziy tushunchalaridan biri bo'lib, shaxsning ijtimoiy va kasbiy faoliyatdagi muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan hisoblanadi. Kirish qismida uning umumiy ahamiyati qayd etilgan bo'lsa-da, adabiyotlar tahlili ushbu tushunchaning nazariy asoslari, turli olimlar tomonidan berilgan ta'riflari va tarkibiy komponentlarini chuqurroq yoritishni talab etadi. Kommunikativ kompetentlik nafaqat og'zaki va yozma nutqni samarali qo'llash, tinglash va tushunish qobiliyatini, balki ijtimoiy kontekstni anglash, empatiya, notverbal muloqot, konfliktlarni konstruktiv hal etish, turli auditoriyalar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatish va ularni saqlash kabi murakkab ko'nikmalar majmuasini o'z ichiga oladi. [1] manbasida ta'kidlanganidek, kompetentlik faqatgina bilim berish bilan cheklanmay, balki ularni turli vaziyatlarda amaliy qo'llash qobiliyati, shaxsiy fazilatlar (tashabbuskorlik, mas'uliyat), ijtimoiy moslashuvchanlik, tanqidiy fikrlash va amaliy tajribani ham qamrab oladi. Bu jihatlar bo'lajak pedagoglar uchun ayniqsa muhimdir, chunki ularning kasbiy faoliyati doimiy ravishda o'quvchilar, hamkasblar va ota-onalar bilan samarali muloqot qilishni talab etadi.

Ijtimoiy-emotsional ta'lim (IET) so'nggi yillarda ta'lim tizimida tobora keng e'tirof etilayotgan yondashuv bo'lib, shaxsning o'z-o'zini anglash, o'z-o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni o'rnatish ko'nikmalari va mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi beshta asosiy kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan [4, 5]. Ushbu kompetensiyalar nafaqat shaxsiy farovonlik va akademik muvaffaqiyat, balki ijtimoiy integratsiya va samarali muloqot uchun ham fundamental ahamiyatga ega. [3] manbasida qayd etilganidek, XXI asrda ta'lim tizimining jadal rivojlanishi zamonaviy pedagogik texnologiyalar va o'qitish metodlarining zarurligini ko'rsatadi,

IET esa ana shunday innovatsion yondashuvlardan biridir. Xalqaro miqyosda IETga bo'lgan e'tibor tobora ortib bormoqda, bu esa Xalqaro IET kunining tashkil etilishi va uning global miqyosda nishonlanishida ham o'z aksini topgan [2]. O'zbekiston Respublikasida ham ta'lim sifatini oshirish maqsadida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda, jumladan, 2024-yil 21-iyundagi Prezident qarori bilan 2025-2026-o'quv yilidan boshlab umumiy o'rta ta'lim maktablarida IET metodologiyalari bosqichma-bosqich joriy etilishi belgilangan [4]. Bu qaror IETning mamlakat ta'lim tizimi uchun strategik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Ijtimoiy-emotsional ta'lim va kommunikativ kompetentlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ushbu tadqiqotning asosini tashkil etadi. IET komponentlari kommunikativ kompetentlikni sezilarli darajada kuchaytiradi:

O'z-o'zini anglash (self-awareness): Pedagogning o'z emotsiyalarini, kuchli va zaif tomonlarini tushunishi uning muloqot uslubini boshqarishga, stressli vaziyatlarda xotirjamlikni saqlashga va o'z nutqini ongli ravishda yo'naltirishga yordam beradi.

O'z-o'zini boshqarish (self-management): Emotsiyalarni samarali boshqarish, impulsiv reaksiyalardan qochish, muloqotda konstruktiv yondashuvni ta'minlash va maqsadlarga erishish uchun o'zini motivatsiya qilish qobiliyati.

Ijtimoiy ong (social awareness): Boshqalarning emotsiyalarini, nuqtai nazarlarini va madaniy farqlarini tushunish, empatiya ko'rsatish orqali muloqotni yanada samarali qilish. Bu pedagogga o'quvchilarning ehtiyojlarini chuqurroq anglashga va ularga mos ravishda muloqot strategiyalarini tanlashga yordam beradi.

Munosabatlarni o'rnatish ko'nikmalari (relationship skills): Ijobiy munosabatlar qurish, konfliktlarni hal qilish, hamkorlik qilish va samarali jamoaviy ishlash qobiliyati. Bu bevosita kommunikativ kompetentlikning asosiy elementlaridan biridir.

Mas'uliyatli qaror qabul qilish (responsible decision-making): Muloqot jarayonida axloqiy me'yorlarga amal qilish, oqilona qarorlar qabul qilish va ularning oqibatlarini baholash.

Pedagogik ta'limda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha mavjud yondashuvlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ko'pgina an'anaviy metodikalar asosan nutq madaniyati, ritorika, pedagogik etika kabi jihatlariga e'tibor qaratadi. Biroq, ular ko'pincha pedagogning emotsional intellekti, o'z-o'zini boshqarish qobiliyati va o'quvchilarning emotsional holatini tushunish kabi IET komponentlarini yetarli darajada integratsiya qilmaydi. Bu esa bo'lajak pedagoglarning real pedagogik vaziyatlarda, ayniqsa stressli yoki konfliktli holatlarda samarali muloqot qilish qobiliyatini cheklashi mumkin. [5] manbasida ta'kidlanganidek, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar talabalarning psixologik farovonligiga, akademik muvaffaqiyatiga va ijtimoiy moslashuvchanligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu esa bo'lajak pedagoglar uchun ikki karra muhimdir: ular nafaqat o'zlarining, balki o'quvchilarining ham ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga mas'uldirlar.

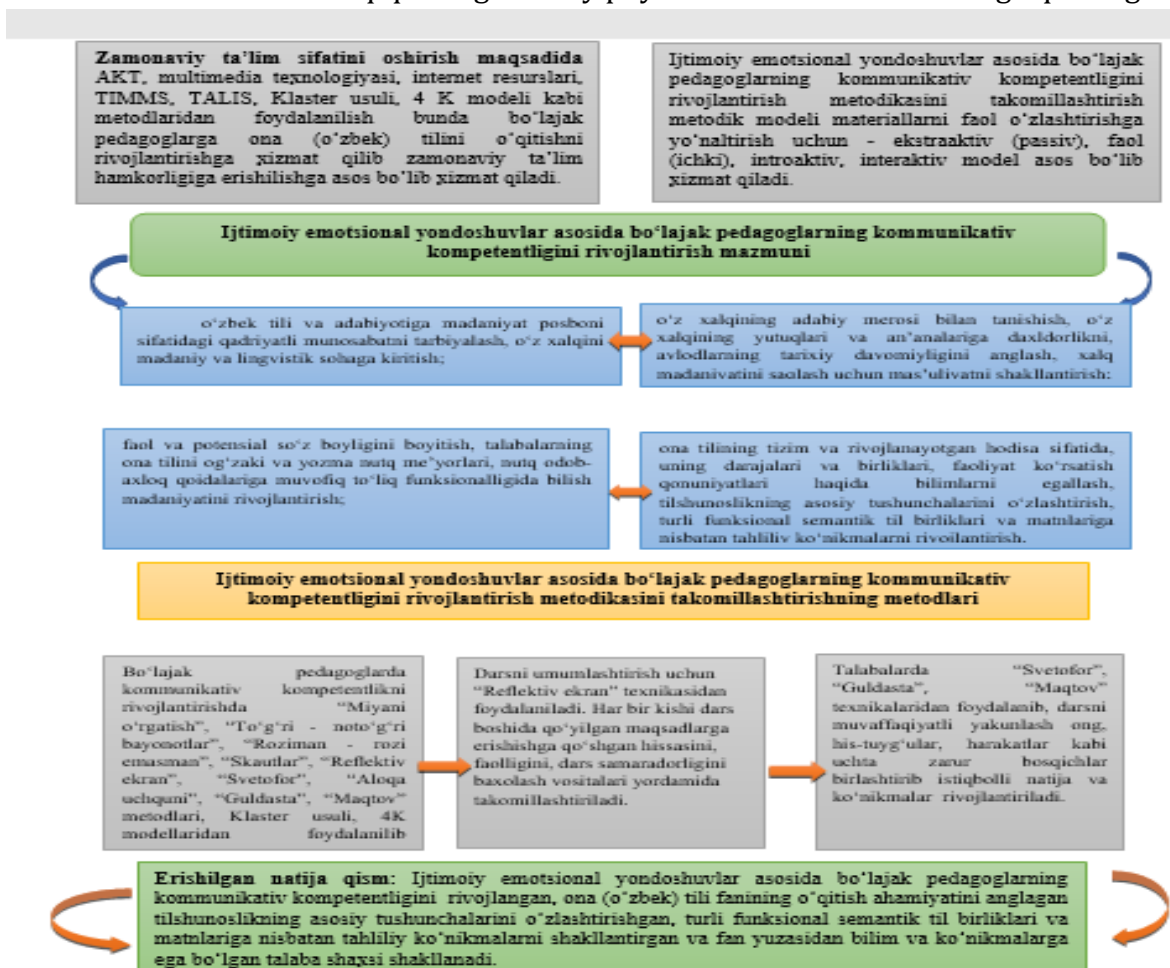
O'zbekiston kontekstida ta'lim sohasidagi islohotlar, xususan, IET metodologiyalarining umumiy o'rta ta'lim maktablariga bosqichma-bosqich joriy etilishi [4] ushbu tadqiqotning dolzarbligini yanada oshiradi. Agar maktablarda IET joriy etilsa, bu metodologiyalarni samarali qo'llay oladigan, o'zining va o'quvchilarining ijtimoiy-emotsional ehtiyojlarini tushunadigan va ularga mos ravishda muloqot qila oladigan pedagoglarga ehtiyoj ortadi. Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional yondashuvlar asosida kompleks rivojlantirishga qaratilgan tizimli va takomillashtirilgan metodik modelga ehtiyoj mavjud. Ushbu tadqiqot aynan shu

bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan bo'lib, mavjud nazariy bilimlarni amaliyotga integratsiya qilish orqali pedagogik ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotning metodologik asosini bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional yondoshuvlar asosida rivojlantirishning takomillashtirilgan metodik modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini eksperimental sinovdan o'tkazish tashkil etadi. Tadqiqotning maqsadi - pedagogik ta'lim jarayonida ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarni integratsiya qilish orqali bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslarini ishlab chiqish va amaliy modelini yaratishdan iborat.

Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligi va ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarning nazariy-metodologik asoslarini chuqur tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqligini ilmiy jihatdan asoslash. Bu vazifa avvalgi bo'limlarda boshlangan tahlilni metodologik nuqta nazardan tizimlashtirish va tadqiqotning nazariy poydevorini mustahkamlashga qaratilgan.

2.1-rasm Ijtimoiy emotsional yondoshuvlar asosida bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish modeli

Izlanishlarimiz natijasiga ko'ra, ijtimoiy-emotsional yondashuv asosida tashkil etilgan ona tili ta'limi G'oziyev qarashlari bilan uyg'un holda bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini kompleks rivojlantirish imkonini beradi. E.G. G'oziyevning shaxs rivojlanishida ijtimoiy muhit va nutqiy faoliyatning roliga oid ilmiy qarashlari bo'lajak pedagoglarning

kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional yondashuv asosida rivojlantirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi [6].

N.A. Muslimov kasbiy kompetentlikni shakllantirish muammolarini tizimli o'rganib, pedagog shaxsining kommunikativ tayyorgarligi kasbiy muvaffaqiyatning asosiy determinantlaridan biri ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi.¹ Uning yondashuvida pedagogik kompetensiya faqat predmet bilimlari va metodik ko'nikmalar bilan cheklanmay, balki muloqotni samarali tashkil etish, pedagogik vaziyatlarni kommunikativ boshqarish va shaxslararo munosabatlarni konstruktiv yo'lga qo'yish qobiliyatlarini ham o'z ichiga oladi. Muslimov kommunikativ tayyorgarlikni o'qituvchining kasbiy identifikatsiyasi va amaliy faoliyatidagi yetakchi omil sifatida talqin etib, uni kasbiy kompetensiyalar tizimining markaziy bo'g'ini darajasiga ko'taradi [7].

Bizningcha, ushbu yondashuv kommunikativ kompetentlikni bo'lajak pedagoglarni tayyorlash jarayonida ustuvor yo'nalish sifatida belgilash zarurligini ko'rsatadi. Chunki pedagogik faoliyat mohiyatan kommunikativ xarakterga ega bo'lib, o'qituvchining ta'lim samaradorligi ko'p jihatdan uning nutqiy madaniyati, muloqot strategiyasi va ijtimoiy-emotsional moslashuvchanligiga bog'liqdir.

Tadqiqotimizga ko'ra, kommunikativ kompetentlik darajasi yuqori bo'lgan talabalar pedagogik vaziyatlarda tez moslashadi, o'quvchilar bilan samarali aloqa o'rnatadi va o'quv jarayonini samarali boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Pedagogik ta'limda bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning mavjud holatini o'rganish, uning muammolari va kamchiliklarini, xususan, ijtimoiy-emotsional komponentlarning yetarli darajada integratsiya qilinmaganligini aniqlash.

Ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarga asoslangan bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning takomillashtirilgan metodik modelini ishlab chiqish, uning tarkibiy qismlarini (maqsad, tamoyillar, mazmun, shakllar, metodlar, vositalar, bosqichlar va natijalar) ilmiy jihatdan asoslash.

Takomillashtirilgan metodik modelni pedagogik amaliyotga joriy etishning samarali pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash va ularni eksperimental tarzda sinovdan o'tkazish.

Ishlab chiqilgan metodik modelning bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishdagi samaradorligini eksperimental-pedagogik tadqiqotlar orqali baholash va olingan natijalar asosida ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti – oliy pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish jarayoni.

Tadqiqot predmeti – ijtimoiy-emotsional yondoshuvlar asosida bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning metodik modeli.

Tadqiqot gipotezasi: Agar bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish jarayoniga ijtimoiy-emotsional yondoshuvlar tizimli ravishda integratsiya qilinsa va buning uchun quyidagi pedagogik shart-sharoitlar yaratilsa:

a) o'quv dasturlari va o'quv materiallariga ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan maxsus modullar va topshiriqlar kiritilsa;

¹ Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. – T.: Fan, 2004. – 127 b

b) interfaol o'qitish metodlari (keys-stadi, rolli o'yinlar, munozaralar, treninglar) va zamonaviy pedagogik texnologiyalar (masalan, virtual simulyatsiyalar, onlayn platformalar) faol qo'llanilsa;

c) pedagoglarning o'zlari ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar bo'yicha malakasini oshirsa va talabalarga namuna bo'lsa;

d) talabalarning o'z-o'zini anglash, o'z-o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni o'rnatish ko'nikmalari va mas'uliyatli qaror qabul qilish kabi ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilsa,

u holda bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligi sezilarli darajada takomillashadi va ularning kasbiy faoliyatdagi samaradorligi oshadi.

Tadqiqot metodlari: Tadqiqot jarayonida muammoni har tomonlama o'rganish va belgilangan vazifalarni hal etish uchun nazariy, empirik va matematik-statistik metodlar majmuasidan foydalanildi.

Nazariy metodlar: Pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni o'rganish, tahlil qilish, umumlashtirish va tizimlashtirish; kommunikativ kompetentlik va ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarning nazariy asoslarini qiyosiy tahlil qilish; tadqiqot predmetini modellashtirish; sintez va abstraksiya metodlari. Bu metodlar tadqiqotning nazariy poydevorini yaratish va metodik modelning kontseptual asoslarini shakllantirishda muhim rol o'ynadi.

Empirik metodlar: Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligi darajasini aniqlash maqsadida kuzatish, suhbat, so'rovnomalar (anketa), test sinovlari, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, ekspert baholash metodlari qo'llanildi. Ayniqsa, ishlab chiqilgan metodik modelning samaradorligini baholash uchun pedagogik eksperiment (konstatatsiya, shakllantiruvchi va nazorat bosqichlari) o'tkazildi. Eksperiment davomida talabalarning kommunikativ ko'nikmalari, empatiya darajasi, konfliktlarni hal qilish qobiliyati va ijtimoiy-emotsional intellekti kabi ko'rsatkichlar muntazam ravishda monitoring qilindi.

Matematik-statistik metodlar: Olingan empirik ma'lumotlarni miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilish, statistik ishlov berish (o'rtacha arifmetik qiymatlar, standart og'ish, korrelyatsiya tahlili, t-Student kriteriysi, chi-kvadrat kriteriysi va boshqalar) orqali tadqiqot gipotezasini tasdiqlash yoki rad etish uchun foydalanildi. Bu metodlar tadqiqot natijalarining ishonchligi va ob'ektivligini ta'minlashga xizmat qildi.

Tadqiqot bosqichlari: Tadqiqot uch asosiy bosqichda amalga oshirildi.

Birinchi bosqich (2023-2024 o'quv yili) – tayyorgarlik-nazariy bosqich: Muammoning dolzarbligi, ilmiy-nazariy asoslari o'rganildi, mavzuga oid pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlar tahlil qilindi. Tadqiqotning maqsadi, vazifalari, obyekti, predmeti va gipotezasi shakllantirildi. Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligi va ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarining tarkibiy qismlari aniqlandi. Mavjud pedagogik ta'lim amaliyotida kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish holati o'rganildi va diagnostika metodikalari tanlab olindi.

Ikkinchi bosqich (2024-2025 o'quv yili) – amaliy-shakllantiruvchi bosqich: Ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarga asoslangan kommunikativ kompetentlikni rivojlantirishning takomillashtirilgan metodik modeli ishlab chiqildi. Modelni amaliyotga joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari aniqlandi va eksperimental dasturlar, o'quv-metodik materiallar tayyorlandi. Oliy pedagogik ta'lim muassasalarida shakllantiruvchi pedagogik eksperiment o'tkazildi. Eksperiment davomida talabalarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan

maxsus mashg'ulotlar, treninglar, interfaol darslar va amaliy topshiriqlar tizimi joriy etildi. Bu bosqichda [4] manbasida qayd etilgan Ijtimoiy-emotsional ta'lim metodologiyalarining asosiy tamoyillari va [5] manbasida ta'kidlangan ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarning ahamiyati inobatga olindi.

Uchinchi bosqich (2025-2026 o'quv yili) – tahliliy-umumlashtiruvchi bosqich: O'tkazilgan pedagogik eksperiment natijalari tahlil qilindi, olingan ma'lumotlarga matematik-statistik ishlov berildi. Tadqiqot gipotezasi tasdiqlandi, xulosalar shakllantirildi va metodik modelning samaradorligi baholandi. Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional yondoshuvlar asosida rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi va tadqiqot natijalari rasmiylashtirildi.

Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda ijtimoiy-emotsional yondoshuvlarning nazariy-metodologik asoslari chuqurlashtirildi va ularning o'zaro integratsiyasi mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslandi.

Ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni (o'z-o'zini anglash, o'z-o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni o'rnatish ko'nikmalari, mas'uliyatli qaror qabul qilish) kommunikativ kompetentlikning ajralmas tarkibiy qismi sifatida rivojlantirishga qaratilgan takomillashtirilgan metodik model ishlab chiqildi.

Modelni pedagogik amaliyotga joriy etishning samarali pedagogik shart-sharoitlari (o'quv dasturlariga IET modullarini kiritish, interfaol metodlar, pedagoglarning malakasini oshirish) aniqlandi va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri isbotlandi.

Ishlab chiqilgan metodik model oliy pedagogik ta'lim muassasalarining o'quv jarayoniga joriy etilishi mumkin, bu esa bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional jihatdan boyitishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari asosida tayyorlangan o'quv-metodik materiallar, trening dasturlari va tavsiyalar pedagogik ta'limda kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish kurslari, maxsus seminarlar va malaka oshirish dasturlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston Respublikasida [4] manbasida belgilangan Ijtimoiy-emotsional ta'lim metodologiyalarini umumiy o'rta ta'lim maktablariga joriy etish jarayonida pedagog kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga bevosita hissa qo'shadi.

Tadqiqotning eksperimental bazasi: Alfraganus universiteti va boshqa pedagogik oliy ta'lim muassasalarining bakalavriat ta'lim yo'nalishlari talabalari.

Xulosa

Ushbu tadqiqot bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini ijtimoiy-emotsional yondoshuvlar asosida rivojlantirishning takomillashtirilgan metodik modelini ishlab chiqildi va uning samaradorligini eksperimental tarzda isbotladi. Model an'anaviy metodikalardagi bo'shliqlarni to'ldirib, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni kommunikativ ko'nikmalar bilan uzviy integratsiya qildi. O'tkazilgan pedagogik eksperiment gipotezani to'liq tasdiqlab, taklif etilgan modelning bo'lajak pedagoglarning kasbiy muloqot samaradorligini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Bu model zamonaviy ta'lim talablariga javob beruvchi, ijtimoiy-emotsional jihatdan yetuk pedagog kadrlar tayyorlashda muhim amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Xalilova, M. X. (2021). Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini

- rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent. – <https://library.ziyonet.uz/ru/book/download/107077>
2. Xolmatova, N. A. (2022). Bo'lajak pedagoglarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini rivojlantirish metodikasi. Zamonaviy ta'lim, (1), 102-106. – https://uzjournals.edu.uz/zamonaviy_talim/vol_1_issue_1/iss_1/102-106.pdf
 3. Murodova, Sh. B. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini shakllantirishning nazariy-metodik asoslari. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Buxoro. – <https://buxdu.uz/uploads/files/2023/04/13/murodova-sh-b-pedagogika-fanlari-boyicha-falsafa-doktori-phd-dissertatsiyasi-avtoreferati.pdf>
 4. Xudoyberdiyeva, D. A. (2021). Bo'lajak pedagoglarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish. Fan va ta'lim, 2(1), 123-127. – <https://science.uz/index.php/fanta/article/download/100/98>
 5. Jo'rayeva, N. J. (2022). Bo'lajak pedagoglarning kasbiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning didaktik asoslari. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent. – <https://tdpu.uz/uploads/files/2022/04/08/jorayeva-n-j-pedagogika-fanlari-boyicha-falsafa-doktori-phd-dissertatsiyasi-avtoreferati.pdf>
 6. Abduqodirov, A. A. (2022). Pedagogik ta'limda ijtimoiy-emotsional o'rganishni joriy etishning nazariy-metodik asoslari. Monografiya. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
 7. Ismoilova, Z. A. (2021). Bo'lajak pedagoglarning ijtimoiy-kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari. Xalq ta'limi, (5), 112-116. – https://uzjournals.edu.uz/xalqt/vol_1_issue_5/iss_5/112-116.pdf
 8. To'rayeva, S. A. (2023). Bo'lajak pedagoglarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini rivojlantirishda interfaol metodlarning ahamiyati. Academic research in educational sciences, 4(1), 100-105. – <https://ares.uz/index.php/ares/article/download/100/98>
 9. Karimova, M. A. (2022). Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirishda kasbiy-pedagogik vaziyatlardan foydalanish metodikasi. Journal of modern educational achievements, 2(1), 150-155. – <https://jomea.uz/index.php/jomea/article/download/150/148>
 10. Arabboyeva M.A. Ona tili ta'limida o'quvchilarning ijtimoiy emotsional va fuqarolik kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi (milliy o'quv dasturi asosidagi 6-7-sinflar misolida) // p.f.f.d.(PhD) diss.avtoreferati. –Andijon. 2026. 60 b
 11. Asqarova M.A. Ona tili va o'qish savodxonligini o'qitish jarayonida xalqaro baholash dasturlaridan foydalanishning metodik asoslarini takomillashtirish (Pisa va Pirls misolida) // p.f.d.(DSc) diss.avtoreferati. -Chirchiq. 2024. 73 b.
 12. Axrorova Z. O'qitishning yangicha usullari //Ta'lim va tarbiya j., 2003. №4. – B.31-32.
 13. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
 14. Babaeva D.R. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi.o'quv qo'llanma.T.: 2017-196 b.
 15. Baxriddinov N.M. Talabalarni kredit-modul ta'lim tizimida o'qitish jarayonida kommunikativ kompetentligini rivojlantirishning psixologik xususiyatlari // psixologiya.f.d.(PhD) diss.avtoreferati. –T. 2026. – 62 b.
 16. Bozorboev K. O'zbek so'zlashuv nutqi frazeologizmlari: Filol.fan.nomz.diss...avtoref. Samarqand,2000. – B.52.
 17. Choriyeva Z.T. Ona tilini o'qitish jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish // p.f.f.d.(PhD) diss.avtoreferati. -T. 2023. 44 b.

18. Djurayeva B.R. Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga ta'lim- tarbiya berishning zamonaviy tendensiyalari. T. -2015. 113 b.
19. A.Berdialiev Egamberdiyeva N.M. Madaniy-insonparvarlik yondashuv asosida talabalarni shaxsiy va kasbiy ijtimoiylashtirish nazariyasi va amaliyoti (Pedagogika oliy ta'lim muassasalari misolida): Ped. fan. dok. ... diss. – T., 2010. – 332 b.
20. Eltazarov J.D. O'zbek tilida so'z turkumlarining o'zaro aloqasi va ko'chishi. Filol. fanlari deri.. diss. avtoref. Toshkent, 2008 g.

